

స్వప్న కథ

స్వప్న కథ

ప్రథమ ముద్రణము :
౧౦౦౦ ప్రతులు

గ్రంథకర్త :
జి. జామువకవి
తెలుగుపండితుడు
వినుకొండ

సర్వస్వామ్యముల గ్రంథకర్త

జేత ౧౨ అక్షరాలు

బె జ వా డ :

ఆంధ్ర గ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాలయందు

క. కోదండరామయ్యగారిచే

ముద్రింపఁబడియె

1934

ఆనందంబునఁ జంద్రమండలమునం

దాసీనవై, యన్నముం

బాసీయంబులు మాని, రాత్నమున

జ్యోత్స్నానూత్రిముల్ దీయు న

వ్వా! నీ కెవ్వరుఁ జట్టపక్కములు లే

రా! సంశయంబయ్యె నా

కాసీరేజవిరోధిలో నలుపు నీ

వా? యిట్టియా? మట్టియా?

అంకితము

ఆకట ! తల్లావ్రగ్గడాస్వవాయనుధాబ్ధి
 రాజు, శ్రీ సూర్యనారాయణాఖ్య
 నుకవికః గారాలనుతవై యుదయమంది
 సిరిగలవారి మందిరము సొచ్చి
 కనకంపుబొమ్మలఁ గల్పవల్లీ కమ
 లాంబికలను కడుపారఁ గాంచి
 వ్యాధిగర్భంబునం దదృశ్యవై, స్వీయ
 కథ యెల్ల నొక స్వప్నకథ యొనర్చు
 శ్రీ సింగరాజు లక్ష్మీకళావతిదేవి !
 విధుమండలమున జీవించుచున్న
 వృద్ధవనితను జోలి బింబింపవమ్మ
 శాశ్వతంబుగ, నీదువంశంబునందు
 ననుఁగుబిడ్డలయందు నీ కంకిత మిడు
 స్వప్నకథయందుఁ గృతి కథిపత్ని వగుచుఁ

సహృదయులకు.

పోషించుదాతలు లేక వర్తమానయుగమునఁ గవితా కళ నన్నగిల్లినది. “నిరంకుశాః కవయః” అను నూక్తి కపార్థములను కల్పించి, వ్యర్థరచనలు నేయు బుద్ధిమంతులు బయలుదేరినారు. సమదృష్టి యువన్యాసవేదికల కాహుతియై పోవుచున్నది. దుర్భరదారిద్ర్యము కవుల నాశ్రయించుటంజేసి యుత్తమకావ్యము లముద్రితములై మూలుగుచున్నవి. ధన వంతుల పసిడిసంచులు కారణాంతరములకు ఖర్చుపెట్టఁబడుచున్నవి. పరిస్థితు లెట్లున్నను రచనాకంఠానికి గుఱియగు నాకల మూరకుండక స్వప్నకథను వ్రాసవించినది. ఇక్కావ్యమున ‘స్వప్నకథ,’ ‘అనాథ’ యను రెండు కథలు కలవు. ఇందు మొదటిది సమగ్రము, రెండవ దసమగ్రము. ఒకటి మూట గట్టఁబడినగాలి, యొకటి సలసల గాగి చిందిన కన్నీటిబిందువు. అసంపూర్ణమయిన ‘యనాథ’ కథ పాఠకులకు వింతగాఁ దోపవచ్చును. కాని, మనోగతభావము సమగ్రముగా వ్యక్తీకరింపఁబడినమీఁదట నాదృష్టి కేక్కథ సమగ్రము. అందువలన సనాథ పురవీధులలో విడిచిపెట్టఁబడినది. కావ్యశీల్పమున కన్న నభిప్రాయప్రకటనమే నావరమావధి. సహృదయులకు నాయుద్దేశము స్పష్టము. వారాదరించినఁ జాలును, తదితరులతో నాకుఁ బనిలేదు.

నా 'పిరదాసి' కావ్యమును తమతండ్రిగారికిఁ గృతి
యిప్పించి, పితృణమును దీర్చికొన్న శ్రీ సింగరాజు మల్లపరాజు
రావుగారి కోర్కెపై వారి ప్రథమధర్మవత్సయఁ గీర్తిమిగిల్చి
చన్న పతివ్రతాశిరోరత్నమునగు శ్రీ సింగరాజు లక్ష్మీకళా
వతీదేవి కీ కావ్యము సంకీర్తము నేయుచున్నాను. ఆమెగారి
యాత్మకును, కథానాయికల యాత్మలకును భగవంతుఁడు
కాంతి నెలకొల్పుఁగాక.

గృంథకర్త.

స్వప్న కథ.

ఉ. నే నొకనాఁడు స్వప్నమున

నింగిక రివ్వన లేచి, చంద్రబిం

బానికి దాపునం గనుల

పండువు నేయుచునున్న, వింత మై

దానమునందు వ్రాలి, పోయి

దంబున దిక్కులు నూచుచుండ, నా

పై నునులేతవెన్నెలతు

పానులు పీచె మనోహరంబుగన్.

౧

కం. అచ్చెరువు పడుచుఁ బచ్చల

పచ్చికబయలునఁ జరింపవలె నని, తిరుగం

జొచ్చితి నపు డొక కమ్మని

యచ్చైర్నాదంబు శ్రీవణయుగళిన్ దాకెన్.

౨

ఆ. వె. ఇంద్రధనువువంటి హృదయంగమంబైన

వన్నెచిన్నె లీను వలువగట్టి

బాలుఁ డొక్కరుండు కేళి నల్పుచు నుండె

కాటుమబ్బుడోలికలఁ బరుండె.

౩

ఆ. వె. నన్ను రాచుకొనుచు నలువంకలకుఁ బారు

మెఱుపుఁదీవియలను నొరయుచున్న

వానిచక్కఁదనము వర్ణింపవలె నని
కలము నందికొంటిఁ గౌతుకమున.

౪

చ. అతఁడు, కీకాకిక న్నగి, వి
యత్తలమెల్ల ధ్వనించిపోవ, స్వా
గతము కపిశ! ర మ్మిచటి
కాలువగట్టన నున్న రత్నరం
జితమగు నన్నదీయగృహ
నీమను నించుక విశ్రమించి, నీ
కత వివరింపుమం చెదురు
గా నట చెంగురు లల్లలాడగన్.

౫

కం. కలయో! నిక్కునమో! యను
తలంపు చిత్తంబునందుఁ దళుకొత్తఁగ, భూ
తలమునఁ బడియెదనో యని
యులుకుచు, గగనమునఁ దిరుగుచుంటి నతనితోన్.

మ. మొలిచెన్ తెక్కలు మూపునం బులకరిం
పుల్ దేహమం దెల్ల శో
భిత, మాధుర్యములైన భావములతో
విస్వేధిఁ బొన్నంగిపి
ట్టలతోఁ దేలికగాఁ జరించితి మఖండం
బైన వేగంబునన్

దలపై, ముత్తైవుగుత్తులట్లు గ్రహము
ల్దారల్ బ్రకాశింపఁగన్.

౭

గీ. గగనగంగమ్మ కవ్వలిగట్టునందు
దేవతలు స్నానమాడెడు రేవుపొంత
రాజహంసలపాదముద్రలు రహించు
నినుకతిన్నెల వ్రాలితి మిద్దటమును.

౮

ఉ. స్రాకిన యేలకీ లతల
పందిటితోడ, సనాతనంపు నా
జూకుల కిక్కయైన యొక
సుందర సౌధముఁ జొచ్చి చూచినా
మేకులు రాట్నముంగలుగు
వృద్ధవిలాసినిఁ, బ్రాయ మంతయున్
జీకినదాని, వెండి నగి
షీపనిదంపపుఁగట్లపీటపై.

౯

ఉ. చూపులు వాడిపోయినవి
శోభిలు దేహవటుత్వ మెన్నఁజో
కోపము నేసె, యావనముఁ
గూరికె నా యనువారు బిడ్డలుం
బావలు లేరవో! తుహిన
మండల మెన్నఁడు సొచ్చియున్నదో

యోషికమాత్రమే నిలిచి

యున్నది తోడయి గుడ్డిగువ్వకున్.

౧౦

క. పదములచప్పుడు విని మా

కెదురు నడచివచ్చి మధురహృదయంబున న

వృదిరెం డేడులబాలుని

పదనము ముద్దాడి విపులవాత్సల్యమునన్.

౧౧

గీ. తేరకొనిచూచి పిలిచి, యాతిధ్య మిచ్చి

నాయనా రమ్మటంచుఁ జందనపుఁబీట

వయిచి భుజియింపుఁ డని నాకు బాలకునకుఁ

దామరాకులలో నమృతంబు వోసె.

౧౨

చ. ఎలమి నముద్రవుం జిలుక

యీకల కుంచియఁ బూని తాటిక

మ్మలభర మోవలేని జిగి

మాలినకర్ణము లూఁగియాడఁ గో

మలమగు జాజిపూవుల దు

మార మలంది చరించు లేతగా

డ్చు లొలయ వీచుచుండె నగు

మోమున సాదరవీక్షణంబులన్.

౧౩

కం. మునలమ్మ చేతియన్నము

మెనవుచు బాలకునితోడ మెలఁగుచు నేదో

ప్రథమాశ్వాసము

వ్యసనమునఁ జిక్కి మఱచితి

వసుంధరాతలము రెండుఁబదివాసరముల్.

౧౪

సీ. ముంజేత వడు వెన్నపూసముద్దలవంటి

మింటిచుక్కలతోడ మేలమాడి

మొగలిపుప్పొడివర్షమును బోలు తఱచైన

పొగమంచుతెరల దోబూచులాడి

కటికిసంధ్యాగ్నిలోఁ గరఁగిపోవని కొత్త

స్వాతిమబ్బుగుఱాలస్వారి జేసి

చదలేటిసీట మజ్జనమాడుతెఱగంటి

రాచకన్నెలమీఁద రాలు రువ్వ

ఆ. వె. మంచువాలుచందమామమండలమున

నిల్లు మఱచి తిరుగు పిల్లవానిఁ

గ్రమ్మరింప మూఁడుకాళుల ముసలమ్మ

తిరుగుచుండు నార! దినదినంబు.

౧౫

కం. ముక్కున నూపిరి నిలిచిన

దిక్కు దెనయు లేని ముసలితెఱవ హసనముక

జక్కనిగుణంబుఁ గనుఁగొని

యక్కజపడుచుందుఁ బ్రత్యహంబు నెడందఁ.

౧౬

మ. ఒకనాఁ డగ్గలమైన వేగమున నే

యుం జేరలుక రైక లిం

స్వ ప్న క థ

కొకనా డింపుదలిర్ప రాట్నమున దీ

యుం జందికాధారలక

జికిలిజేసిన పట్టునూ ల్విలుగువ

న్నెల్ గన్నులక దన్న, దై

వికళక్తుల్ గల వృద్ధురాలికడ స్తం

భించుం దిశాగోళముల్.

౧౭

కం. అవగారి చిత్రచరితము

నవిస్తరముగా నెఱింగి చనవలెనని, దూ

ది వడుకునమయంబునఁ జే

రువగాఁ గూర్చుంటి నొక్కరో జుదయమునక. ౧౮

చ. కరమున దూదిపింజలు, మొ

గంబున నవ్వు దుఱంగలింప, న

న్నరసి, “విశేష మేమి? కొడుకా!” యని

తీయఁగఁ బల్కరించినక

జరణము లంటి మొక్కి, “దివసంబులు

పెక్కు గతించె, నేను చం

దురునిపొలంబుఁ జేరి, కృపతో ననుఁ

గ్రమ్మరఁ బంపు మవ్వరో!”

౧౯

ఉ. నీవు మహాత్ము గల్గినమ

నీషిణి, వెన్నె యుగాలు దాటె న

ప్రథమాశ్వాసము

వ్యా! వనజారిలోకమున

వాసము నేయఁదొడంగి, యెవ్వరీ

భావుకుఁ? డాపులుం గులము

వారు గలారె? మర్త్యకాంతవో

దేవతవో వచింపు మని

తీయనిపల్కున హెచ్చరించితిన్.

౨౦

క॥ ముగ్ధినవండగు నమ్ముది

వగ్గది విని రెండు మూఁడు బాష్పకణంబుల్

నిగ్గుడిగియున్న చెక్కులు

డిగ్గఁ గాద్దదిక సంఘటిలిన యెలుఁగునన్.

౨౧

గీ. నా వయస్సెంతో చంద్రమండలము వయసు

నించుమించుగ సరిపోవు నెంచిచూడ

నాచరిత్రంబు నిన్న మొన్నటిది గాదు

యెన్నియుగములు దాటిపోయెనొ కుమార!

౨౨

సీ. ఆకాశరామ నీళ్లాడుచ క్షదనాల

బుడుతచుక్కల కెల్లఁ బురుడువోసి

అలవోక నిండు జాబిలి రాట్నములమీఁద

మేలైన వెన్నెలనూలు వడికి

విభునిదుర్దళఁ జూచి విలపించురోహిణీ

నారీవతంసంబు నూఱడించి

గ్రహణకాలమునందుఁ గలుపితంబైపోవు
నుడువతిపుట్టంబు లుదికపెట్టి

గీ. ప్రసవవేదనఁబడు వేల్పుఁబడతుకలకు
వీనుమిగిలిన మంతరసాని నగుచు
నమవసకుఁగూడఁ గన్న మూయను కుమార !
కవులు వర్ణించు జింకను గాను నేను.

౨౩

ఉ. ఏను పరోపకారమున

కే తను వెల్ల వ్యయించినాను, ఆ
జ్ఞానులు దాచుకొందురు ఊ
ణక్షణకర్మశత్రైలయంత్ర మె
వ్వానిబలంబుఁ బిండ దొక
పక్షమున న్నశియించు చంద్రుడు
మానునె? విశ్వలోకనద
నానికి నున్నముఁగొట్టుచేతలక.

౨౪

ఉ. నేనొక రెడ్డిసానికి జ

నించినమాసవకాంత నన్న నా
దీనచరిత్రలోన నిన
దించురసంబు విషాద మందులో
నానినగుండెతోడ గగ
నంబున కెక్కితిఁ, జాపు లేదు నా

ప్రథమాశ్వాసము

మేనికిఁ జంద్రమండలన

మిధనుధాశనకారణంబునన్.

౨౫

క. జననీజనకులు నేఁ బొడ

మినరెండవవారమున నె మృత్యువునకు భో

జనమై, చనినా రే నవు

డనాథ నయి గుడిసెలోన నటచుచునుంటిన్.

౨౬

గీ. తల్లిదండ్రులఁ జంపినదానవి యిది

యాదరించిన నేమి ప్రమాద మగునొ

యనుచుఁ గొఱగొఱలాడి న న్నంటరయిరి

పొరకాంతలు; భీతి గొప్పది గదన్న!

౨౭

గీ. పదిదినాలకుముందు గర్భమునఁ బండి

నిదురవోయిన చిన్నారి నిర్మలాత్మ

యాఁకఁటం దూలు పృత్యేకవృత్తి యయ్యె

పాంచభౌతికమైన దేహమునఁ జొచ్చి.

౨౮

గీ. గుడిసెకొప్పున నెన్నఁజో గూఁడు గట్టి

జాఁగుకొనియున్న కొండోకనాగమయ్య

వాని డావునఁ బెట్టిన తేనెపట్టు

ముట్టెతో నొత్తెఁ గ్రొంచేనె లుట్టిపడఁగ.

౨౯

క. వా యెండ నేడ్చునా కా

తీయనిమధురసము కంఠ దేశంబున నా

ప్రాయముగఁ గురియ రోదన

నేయుట మానితిని కొంతనేవు కుమారా!

30

క. కాలముచేసినతల్లి, త

దాలయమున నాగమయ్యయై నిలిచెనా! కా

కీలాటి వింత గలదే?

వ్యాళములకు మానవులకు వైరంబు గదా!

31

చ. గరిటెడు పాలు నాచిటుత

కంతమునం దిడువారు లేకపో

యిరి కొడుకా! యనుంగుజన

యిత్రి దివంబు నలంకరించినకా

గరుణకుఁ దావలంబగు నొ

కానొక పేదకుటీరమందు నేఁ

బెరిగితి రెండునాళ్లు విల

పించుచు సర్పము పిండు తే నెఱా.

32

మ. ఒక రే యాకలి దీరి యంగకములం

దుల్లాస ముప్పొంగ, నూ

రక మింటిం గని నవ్వుచుంటి నతిజ్ఞ

ర్ణంబైన మాయంటిలో

నికీ లేవెన్నెలచేతులం జొనిపి నా

నిగ్గుంగపోలంబు లం

టి కృపాశీతలదృష్టులం బుడుకుచుండెం
జందుగి డానందుడై .

33

చ. శిరమున నున్నరత్నమణి
చెమ్మగిలం బడగెత్తి యాడుచుం
దిరుగుచునుండె మండలగ
తి న్ననుఁ బెంచినపాపతల్లి మం
దిరముకొనన్ సమస్తధర
ణీవలయంబును గాఢనిద్రలో
గుఱకలు వెట్టుచుండెఁ బసి
కూసమనంబువలెం బ్రశాంతమై.

34

మ. అలరుంబాస్వుల నున్న దంపతులగా
ధాన్తేషణం గంది వె
న్నెలపన్నీటను దాప మార్చుకొనుచుం
డె న్నందవాతూలముల్
నెల మావేదకుటీరమస్తమున నూ
నెన్ బాదముల్, రెండుజా
ముల యీ డేర్పడియె న్నిశాసతికి భీ
ముండయ్యెఁ గాముండునున్.

35

ఉ. ఎప్పుడు కన్నుగూర్కితిన్!
యే నవు డింకొకలోకమందు మా

స్వ ప్న క థ

యవ్పయు నంబయు న్ననుఁ బ్ర
 యంబునఁ గాగిఁటఁ గ్రుచ్చి కన్నులన్
 జిప్పిలుబాష్పపూరముల
 చే నభిషేక మొనర్చి, యేదియో
 చెప్పట వింటిఁ దత్తుహిన
 శీతలదృష్టులఁ దేలిపోవుచున్.

3౬

గీ. కాచగోళంబులో దీపకళికనోలి
 కంటి కగుపించుచున్నది కడుపుఁజిచ్చు
 వేయి వచియింపనేల నక్కాయమందు
 నాస్వరూపంబు లేని సానంబు లేదు.

3౭

గీ. తనివిదీరక ముద్దాడుతల్లిగారి
 యమృతమయమూర్తి నాకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యె
 నాకుటీరంబు, నారూపు, నా యుయేల
 దిక్కుదెసలేని నాఘోరదీనదశయు.

3౮

మ. పరలోకంబున దేహము స్మృతచి, స్వ
 ప్నస్వల్పసంతోషమే
 దురితస్వాంతతఁ దల్లియంకతలమం
 దు న్నిల్చియున్నట్టినా
 సరదా బూడిదపాలుగా, గుడిసెవ
 జ్జ్ టెక్కలల్లార్చి, కు

క్కురుకో యంచును గోడి కూసి నను మే
లోల్పై వికారధ్వనిక.

౩౯

గీ. ఉదయసూర్యనికిరణంబు లొక్క టాకటి
నాకుటీరంబుకప్పు కన్నములనుండి
వసిడితీవెలవలె జొచ్చి వ్రాలుచుండె
నలలితములై న తల్లిచూపులవితాన.

౪౦

గీ. కడుపువండిన యొకసాలెవడఁతిమిన్న
ప్రియముతో నన్నుఁ గొనిపోయి పెంచుకొనియెఁ
దనదు సంతాన మనెడు ముత్యాలమాలఁ
గొలికిపూసనువలె జూచికొనియె నన్ను.

౪౧

క. ఇంతంత దాననై భగ
వంతునికృపఁ జకులఁజై శవంబుఁ గడచి ని
శ్చింతంబు నమలసుమనః
కాంతంబగు బాల్యదశమ గడచితి నంతక.

౪౨

చ. మినమినలాడు యౌవనము

మేలిమిబంగరువన్నె మేనికిక

బొసఁగె గులాబిబుగ్గలకుఁ

బోడిమిపొచ్చె నలంక్రియక్రియా

వ్యసనమునందుఁ జిక్కి మగ

వానిసమక్షముఁ గాంక్ష నేసితిక

గునగున ముచ్చటన్ వినుట

కున్ మననయ్యె రహస్య మేటికే.

౪౩

గీ. చణకుచణకున దొణికి నిన్యనమునేయు

జలభరితమైన బిందె బుజానఁ బెట్టి

యువకులకుఁ గోర్కు లూరఁ గొండాకదినమున

నచ్చువుటాయారమున నీరు దెచ్చుచుంటి.

౪౪

చ. తిరిపెఁపుఁగూటికై బడుగు

దేహము నీడిచికొంచు వీధులన్

దిరిగెడు వేదవాఁ డొకఁడు

దృష్టివధంబున గోచరించినన్

గరుణ వహించి, యాతనిమొ

గంబు నెగాదిగఁ జూచి, గేహమున్

మఱచి, పసిండివిగ్రహము

మాదిరి చేష్టలు దక్కి నిల్పితిన్.

౪౫

గీ. వానిమోమునఁ గలదై న్యభావమునకు

కఱఁగిపోయిననాగుండెకాయనుండి

పై కుబికివచ్చు కన్నీటివఱదలోన

నోలలార్చితి నానిల్చియున్న నేల.

౪౬

ఉ. కాటుమొయిళ్లు గ్రమ్మినమొ

గంబునఁ బేదఱికంబుముద్ర చె

న్నారఁ బునాదు లూడినవ

యస్సునఁ గంచము చేతఁబట్టియా

హారముకోసమై తిరుగు

నాముసలయ్యకటాక్షముల్ నిరా

శారుచిరంబులై, పలుక

సాగె దయాంకితభావగీతముల్.

౪౭

గీ. ఒకఁడు చిన్నమ్మకరణోల నూగుచుండ

నొకఁడు పెద్దమ్మకటికినృప్తికిఁ దపించు;

ప్రకృతిజనయిత్రీ యనుఁగుగారాలసుతుల

నొకని ద్వేషించు నొకని నభ్యుద్ధరించు.

౪౮

క. చిన్నప్పటినుండియు నా

కన్ను పరులకష్టములను గని యోరువలే

దన్నా! బడాయిగా దీ

వెన్నెల నాకనుల నుద్భవించుచునుండున్.

౪౯

క. నాసౌందర్యశ్రీలకు

దాసుండై కట్టుపడ్డ తరుణుం డొకఁ డా

శ్వాసించు నెవముతోడ

న్నానన్నిధి కరిగి, చిన్నినవ్వులు గురియన్.

౫౦

గీ. 'రాజవీధిని శృంగారరసము లొలుక

జలముఁ గొనివచ్చువట్టుగాజలపడంతి

మోదుగుంబువ్వుమట్లు నెమ్మొగము గండ
దుఃఖపడియెడ వేల హేతువులు లేక?

గీ०

నీ. బాలాతపంబు చుంబనము గావింపని
చిఱుతబుగ్గలు సొమ్మసిల్లిపోయె
పసుపుఁబూఁతలతోడఁ బనిలేక శోభిల్లు
చిన్నారి మేన ముచ్చెమట వోసె
పడుచువారికి రాయబారంబుఁ బంపించు
కన్ను లశ్రువు లూరి చిన్నవోయె
ప్రణయ దేవత కాపురము నేయఁ దగియున్న
వదనలావణ్యంబు వట్టిపోయె

ఆ. వె. దర్శనీయమైన త్వద్విలాసమునకు
ముజ్జగంబు మంత్రముగ్ధమయ్యె
జలభరమున నీ భుజంబుగ్మింగఁ దొడంగె
బిందె దింపుమందువే లతాంగి!

గీ२

క. అనివలుకరించు యువకునిఁ
గనుఁగొని కనుగొనక యోరగాఁ దొలఁగి గృహం
బున కేగుదెంచి, విషయము
జనయితికిఁ జెప్పి నాఁటి సాయాహ్నమునక. గీ३

గీ. నేను వడికననూలు మగ్గాన దార్చి
తల్లియనుమతి నర్ధరాత్రిమున కేను

సత్వరంబుగ నాటుగజాల బట్ట

నేసి యొనఁగితిఁ బేదవానికిఁ గుమార!

౧౪

గీ. నాఁడుమొదలుగ నాభోజనంబునందు

నగము నిరుపేద కిడి తక్కునగముతోడ

జీవసము నేయుచుంటి, నా జీవితంబు

సార్థకం బయ్యెనని పురజనులు వొగడ.

౧౫

ఆ. వె. నన్ను బెంచునతివ కన్నసంతానంబు

వాసికెక్కునన్నుఁ బగ వహించి

గాసిపెట్టసాగెఁ గాలక్రమంబున

మారుతల్లి దివికి జారిపోయె.

౧౬

ఆ. వె. ఆ యసూయ పెద్దదై యక్కసెల్లెండు)

ఇల్లు వెడలనడిచి రేమి సెప్ప

బిచ్చగానితోడ భిక్షుకురాలనై

యండలేనిదాన నయితి నన్న!

౧౭

క. ధనవంతుఁడు దొంగభయం

బునఁ దల్లడ మందినట్లు పురవిటనిచయం

బునకుఁ దలంకితి నెఱజ

వ్వనమునఁ దులదూఁగు మందభాగ్యఁ గుమారా! ౧౮

గీ. పాప మీశీలవతి కెంత పాటు వచ్చె

ననుచు నొకనాఁడు రెండునాళ్లచట నిచట

నన్నముం బెట్టి కొందరు మిన్నకుండి
రంతియ కదన్న! మనుజుల యాదరింపు?

౧౯

చ. మిలమిలలాడు మేనివయి

మృత్తిక చేరుకొనెన్, బ్రహ్మనకో
మలత నశించె, వస్త్రములు
మాసి క్రమంబుగ జీర్ణమయ్యె, జూ
వుల నిశితత్వముం బలుకుఁ
బొందిక తొంటియొరూరపున్నడల్
దొలఁగె, దరిద్రదేవికృప
లో నొకలోపము లేకపోవునే?

౨౦

క. హెచ్చినయాకఁట బ్రతికేయుఁ

జచ్చినగతిఁ జూపఱుల కసహ్యముగఁ బురిన్
బిచ్చం బెత్తెడు ననుఁ గని
పిచ్చిదనుచుఁ బేరువెట్టి పిలిచిరి పౌరుల్.

౨౧

క. సుకములకు దూరమై కూ

టికి గుడ్డకు రోసి తల్లడిలువేళను మా
నక పోషణఁ జేసెతిఁ గా
టికిఁ గాళ్ళు సాచు న క్కడిందిదరిదున్.

౨౨

గీ. లేమిచేఁ గందిపోయిన నామనస్సు

నందు నంతృప్తి తాండవ మాడఁదొడఁగె

విలసితములైన కలిమిలేములనుగూడ
కడలు పరికించునెడల సౌఖ్యంబు గలదు. ౬౩

క. ఓరంతప్రోద్దులును బరి
చారికవలె మునలివానిచరణంబులు వే
సారక భజించు నెన్నొక
జారిణి యని తలఁచి నింద సలిపిరి లోకుల్. ౬౪

క. ఇతఁడుం బండ్లుండిన పెను
ముతుకం డిది ముద్దరాలు పొసఁగదనక యి
ట్లతికించుచుండు లోకులు
సతులకుఁ బురుషులకు నోటిచాపల్యమునక. ౬౫

గీ. స్వాంతము నెఱుంగు దుర్భిణీయంత్రములను
నలువ సృష్టించియున్న మానవునిజిహ్వ
యసృతమును సృష్టిసేయునా? యవకతవక
గమన ముండున? భువనచక్రమున కిట్లు. ౬౬

సీ. ఒకలేమ కనరి కుక్కకుఁ బోలి పులిసిన
పిడికెడంగిలికూడు వినరి వేయ
ఒకతల్లి సహజధార్మికురాలు కరుణించి
కమ్మని కూరలుం గబళ మేయ
ఒకచుప్పనాతి పెట్టకపోయకయ నోటి
కంఠాతిఁ బరుషవాక్యములు వలుక

స్వ ప్న క థ

ఒకకుటుంబిని నన్ను నికటానఁ గని యింటఁ
జొరఁబడి గడియవై చుకొనియుండ

ఆ. వె. ఒక్కనాఁడు గుడిచి యొకనాఁడు పన్నుండి
నెత్తికొంగుమీఁద నిదురవోయి
ముసలివానితోడ మూఁడేండ్లు కష్టాంత
నాటకంబు నడపినాను నేను. ౬౭

ఆ. వె. పేదటికము పెద్దవితచదువులబడి
దానిలోన లజ్జ గానఁబడదు
ఉదర మొజ్జ యగుచు నోరంతప్రోద్దులు
నోర్చి విద్దె నేర్పుచుండు నచట. ౬౮

క. 'అబలను దరిదుర్రాలను
కబళంబని యొక్కయింటికడ నిలిచితి బా
డబు లున్నవాడ నొకనాఁ
డబలామణి యోర్తు రాజహంసనడకతోక. ౬౯

ఉ. గుమ్మము సేరవచ్చి పలు
కుంబులకండము గుమ్మరించుచుకొ
'కొమ్మ! మొగంబు తామరస
కోరకముంబలె నీదులేతపా)
యమ్మ వచించుచున్నది క
టా! జవరాల వినుంపగజ్జలు

న్నమ్మకుఁ జిక్కినావు మహి

హంగనకుం జిగురాకుపోలికఁ.

20

చ. ఋణము లొనర్చి, నాదు మగఁ

డీలిగె నాకనుపించు నాలుగం

కణములమిదై బచ్చులమొ

గంబునఁ బెట్టితి నద్దెకొంపలో

మిణుకుచు సొమ్ము లమ్ముకొని

మెక్కితి నిన్నటిదాక దేహధా

రణ మెటుసాగునో? విధవ

రాలను బిడ్డల కేమి పెట్టెదఁ?

21

గీ. దానకండ్లాతి గలుగుహ స్తంబు నాది,

పేదవారికి లే దనలేదు నేను,

బిచ్చ మిడలేని నారిత్ర వేడియూర్పు

లందుకొన్నావు మందభాగ్యవు, నిజంబు.'

22

మ. అని కంటఁదడిపెట్టు నయ్యతివసా

మృస్వాంతముఁ గూలిపో

యిననసంనారచరిత్రముఁ బరులకే

దే నీయనై లేమియం

దును నిట్టూర్పు నిగుడ్పు దానగుణ మా

దుర్దాయు నామానసం

స్వప్న కథ

బున నానందవిషాదమేఘపటలం
బుగ్ దీర్చె గాఢంబుగఁ.

క. 'నీ కన్నమందభాగ్యుల
నేకులు గలరమ్మ చూచితే లోలాక్షీ !
యీకుల మాకుల మన' కని
యాకారము లేనియంతరాత్మ వచించెఁ.

ఉ. ఆమెవదాల వ్రాలి నిట
లాంచల మంట నమస్కరించి నా
ధీమణి ! మందభాగ్యులగు
పేదలవ్రాతఫలంబుగాక నీ
ధామము లేమిదేవతకుఁ
దావలమానె? ప్రశాంతిదీపమం
దాముద మింకునే? పరహి
తార్థుల కిట్టివిపత్తు మూడునే?

గీ. అనుచుఁగన్నీటివలుకుల ననునయించి
నా గడించిన నాలుగణాలడబ్బు
ప్రియముతో బావనమ్మ కర్పించుకొంటి
జన్మము తరియించె నని చిత్తశాంతిఁ గంటి.

శా. ఈడుగ జోడును లేనినంపదల నూ
యే లూఁగునంపన్నులఁ

మూఁడంతిస్తుల మేడ గట్టుకొని నం
 తోషించుచున్నట్టి మా
 వ్యాడీవర్తకుఁ డొక్కరుండు మును నా
 వాల్చుపుగాయాలచేఁ
 బీడింపంబడువాఁడు నావదనమున్
 వీక్షించి గుర్తించుచున్.

౭౭

ఉ. అక్కట! సాలెవారిజవ
 రాలపు గావొ లతాంగి! నీవు? నీ
 చక్కఁదనంబుఁ దొల్లఁటిమ
 జా! యెటు వోయె? బజారులోన నీ
 చిక్కనివాలుఁజూపులు ర
 చించిన తుమ్మెదతోరణాలలో
 నుక్కిరిబిక్కిరై సాగయు
 చుండెఁగదా! మగవారిచిత్తముల్.

౭౮

క. కడలేని కాలవాహిని
 నుడిగుండము లెన్ని గలవో! చూచినవాఁడున్
 వడిదుడుకు లేక బ్రతుకుం
 బడవ నడుపుకొనినవాఁడు వసుధం గలఁడే?

౭౯

క. అని తొంటి కొద్దివరిచయ
 మున నాయెడ నింత సానుభూతి నెఱపి త

ద్దనవంతుఁ డాదరంబున

దినవెచ్చుం బీయ సమ్మతింజె ముదమునన్. ౮౦

గీ. ధనికుఁ డిడుచుండు దినవెచ్చమును గ్రహించి

పేదవడియున్న బ్రాహ్మణవిధవ కొనఁగి

కొరి వృద్ధునిఁ బోషించుకొనుచునుంటి

నలుపురిండుల భిక్షుఁటనంబుఁ జేసి. ౮౧

ఉ. ఏ నొకనాఁడు భిక్షుఁ గొని

యింటికి వచ్చితి నర్ధరాత్రి లే

డానడలేనివృద్ధుఁడు గృ

హంబున నాతనిచింపిగుడ్డలున్

వానిపదాంబుజంబులను

వాయనితాతలనాఁటి చెప్పలున్

గానఁగనయ్యె ముంతయును

గంచముఁ జింతిలుఁబందులుం బలేన్. ౮౨

క. అందందు నెదకిచూచితి

నెందు నతనిజాడ లేని హృదయము వగులన్

గ్రిందంబడి పొరలుచు నా

కగ్రిందన మొనరించితిని మొగంబుం గందన్. ౮౩

శా. క్రీస్తుల్ గట్టిరి పౌరు లేమిటికి జ

చ్చెన్ వృద్ధుఁ డేమయ్యెనే

వృథా మా క్వా సము

యేణీలోచన! తచ్చవం' బనుచు,
ద్వృత్తాంతమున్ జెప్పినన్
'జాణ! వృద్ధునిఁ జంపితే' యని యను
రస్వాంతులై తిట్టుచున్
తాణాకుం గొనిపోయి రిద్ద, రది గూ
డం బాడియా నెంచినన్.

౮౪

ఉ. ఆచెఱసాలజాలకము

లందుఁ బ్రసన్నముఖాంబుజంబునన్
దోచి, కటాక్షమాలికల
తో నభిషేకముఁజేసి పేమకాసు సంఖ్య.
చాచతురత్వ ముట్టిపడ
సాంత్వనముల్ వచియించుచుండు న
బూచులతేనిపంటి శుభ
మూర్తి యొకం డల వృద్ధునాకృతిన్.

౮౫

క. తాతా! యెందుంటివి? నా

యాతనలకుఁ బారమున్నదా? యని, చింతా
ఘాతమున నలిగిపోయిన
చేతంబున నెఱచి, సొమ్మసిల్లిపడుటయున్.

౮౬

గీ. ఘంటఁ గొట్టిన లీల నాకర్ణయుగళి
మోయుచున్నది దేవతామూర్తిగళము

స్వప్నముం గాదు జాగ్రదవస్థ నున్న
నాకు వినవచ్చే వక్ష్యమాణంబుగాను.

౮౭

క. దీనులపాలిఁటిభాగ్యని
ధానమ! నాతల్లి! నీసుభాజీవితగా
ధానవ్యకుసుమసురభిశ
మై నాహృదయంబు స్వర్గ మానందించెన్.

౮౮

చ. మొలిచినయావనంబు వృధ
పుచ్చి, దరిదు్రిల దేబెరింపుచూ
పులసు గఱంగి, స్వీయసుఖ
ముం బలియిచ్చినమచ్చెకంటి! చిం
తిలవల దూఱడిల్లుము వి
నిర్మలమైన భవచ్ఛరిత్రలో
జెలసిననిందలన్ దుడిచి
వేయును కాలము సత్యబద్ధమై.

౮౯

గీ. కోరుకొనుమమ్మ! తల్లి! నీ కొంగునిండ
వరము లిచ్చెద నని సమీపమున నిలిచె
మూఁడుగాఁతులముసలయ్య గాఁ డతండు
బ్రహ్మతేజస్వి! యొక వేల్పుఁబడుచువాఁడు.

౯౦

గీ. కలుఁగర్భితమైన భూవలయమందు
నేను జీవింపలే నరనిముసమయినఁ

ప్రథమాశ్వాసము

దావకపదాబ్జములనన్నిధానమునకు
నన్నుఁ గొనిపోమ్మనుచుఁ బల్కినానొ లేదా! ౯౦

చ. ఒకనుడిగాలి రివ్వున మ
హోద్ధతి నాకడ వీచి, నన్న మిం
టికిఁ గొనివచ్చి చంద్రధర
ణి నిమిసంబున నిల్పిపోయె, న
రభకుండయి నన్నుఁ దన్నుచు న
వారిగ నాపరిచర్య లందు న
య్యకటువమూర్తి తొంటిమున
లయ్య సుమా! యనుమాన మేటికె. ౯౧

క. అని కథ ముగియించినతో
డన రాత్నపుఁద్రాడు పుటపుటం దెగిపోయె
గనువిచ్చి చూచినంతన
దినకరమండలము తూర్పుదిక్కున నవ్వె. ౯౨

అ నా థ .

గీ. పరలదుర్గతిఁ గని గుండె గఱఁగి వగచు
నదయహృదయులవీక్షణాంచలమునందుఁ
బుట్టుచుండును కన్నీటిబొట్టు వోలె!
ఏఁడే భగవంతుఁ డని సంశయింతు వేల ?

అ నా థ

ఉ. అన్నముఁ బెట్టవే యనుచు
 నల్లరి నేయుననుంగు బిడ్డలన్
 దిన్నగ నూరడించుచు వి
 ధిం దలపోయుచు నొక్క పేదరా
 లన్నముఁ దిన్న కొండాకధ
 నాథ్యుని బంగరుమేడముంగిటన్
 దిన్నెల వేగుచుండె నతి
 దీనత మున్నొకనాఁటిరాతిరిన్.

౧

ఉ. ఏతలి కన్నదో! వ్యధల
 నీదుట కీనిరుపేదరాలి న
 న్నాతిక బిడ్డ లార్పురు తి
 సంగల తెక్కలు రానివారు, రం
 జితని యెంచెనో నలువ
 నేయవలసమొ! చంటిబిడ్డయన్
 మ్రోతఁ దగిల్చుచుం
 బురుడువోసిననాఁడ గతించె భర్తయున్.

౨

గీ. అతఁడు వోయిన వెనుకఁ బితృమగుధనము
 జోలెయును నంచి దొరకె నిల్లాలి కయయె!
 బిడ్డలా నేదరులు చంటిబిడ్డ యొకతె
 యెట్లు పోషించు? నెటువోవు! నేది దిక్కు?

౩

గీ. అధికదైన్యంబు మోముల నధివసంకు
నడచునీనుంగులో యనఁ గొడుకుఁగుట్ట
లామె వెనువెంట నడువ గ్రామాంతరంబు
వాసి వచ్చిన దొక యమావాస్యనాఁడు.

౪

ఆ. పె. ఒడలిమీఁదిబట్టయును సత్తుగాజు లా
జోగురాలియాస్తి భోగ మెల్ల?
నేడుపొట్ట లింక నేరీతి నిండునో
బ్రతుకు లెట్లు తెల్లవాఱఁగలవో!

౫

ఉ. 'నాయనలార! మీకడుపు
నం గల యాకఁటిచిచ్చు లార్ప నా
కాయముదక్క గవ్వయును
గల్గదు నాకడఁ దెల్లవాఱినం
జోయి గడించి తెచ్చెదను
జోనము నోపికపట్టుడయ్య అ
మ్మాయికిఁగూడఁ బాలు కట
వైనవి, యన్నములేమి నాకునుకా.'

౬

ఆ. పె. అనుచు నురలివచ్చు నశ్రుబిందువులను
దుడిచికొనుచు జంటిబుడుతదానిఁ
జిచ్చికోట్టుచుండె ఊతిమండలం బెల్లఁ
గునికి నిద్రవోవు కుటిలరాత్రి.

౭

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

క. ఉప్పగము నీలియద్దవుఁ

జిప్పవలెం గనటువోయి, చెన్ను వహించెన్

గప్పరకప్పరచీకఁటి

తెప్పలపై నింక నావరించుచునుండెన్.

౮

ఉ. విచ్చినమల్లెపూవువలె

వేకువ యయ్యె, ద్విరేఫరుంకృతిన్

మచ్చరకించు రాట్నపుని

నాదము లొప్పె, గళుక్కు లుక్కు మం

చచ్చట నిచ్చటం జిలుగు

టందెలుమోయ జలంబు దెచ్చుచున్

ముచ్చటలాడు నూరినన

బోడెడులనందడు లయ్యె నయ్యెడన్.

౯

మ. పదియారేడుల నిండుజవ్వనము లా

వణ్యంబు మిట్టాడ ను

న్నది లే దన్నప్రకంసకెక్కి, విడికిం

టన్ జిక్కుమధ్యంబుతో

బెదురుంజింకకనుంగవం గలుగు త

స్వీరత్న మాయింటికు

జ్జిది, చూచెం గలయంపిఁ జల్లుచు వసా

రాయం దనాథాంగనన్.

౧౦

శా. ఓసీ! యెవ్వతె వీవు? నీమగనిసా
 మ్మున్నట్లు పాపిష్ఠురా
 లా! సంసారము బెట్టినావు మొగసా
 ల్ లేచిపోమ్మంచు నా
 దాసీన్యంబుగ మాటలాడి, జలపా
 త్రా గాలితోఁ దన్నిన
 గాసంతేనిఁ గలంక కయ్యబల సం
 తానంబు వెంటాడఁగన్.

౧౧

గీ. కదలి, చనుదెంచి, వీధివృక్షములనీడఁ
 గూలఁబడి తూలుచుండెఁ గొడ్డులును దాను
 అంత నొకబుద్ధిమంతురా లాదరిద్ర
 మూర్తులం జూచి, కరుణించి, ముదలకించి.

౧౨

ఆ. వె. ఓసీ పేదరాల! యూర నేఁ డొకగొప్ప
 పెండ్లి గలదు, నీకు బిడ్డలకును
 గడుపునిండ బువ్వ గల, దాగృహస్థుండు
 పెట్టుపోతలందు వెలితివడఁడు.

౧౩

ఆ. వె. చలిది గలదు రమ్మ సంతానముం గూడి
 వ్రస్తుతంబు డుత్తు వాపుకొనుము,
 బాలు రక్కటకట తూలుచునున్నారు
 అన్న మెప్పు డింత తిన్నవారా!

౧౪

ద్వీ తీ యా శ్వా స ము

క. ఆకలిదప్పలు దీరెను

నీకమ్మనిమాట విన్న నిర్మలహృదయా !

లోకంబునందు నెల్లఱు

రాకాసులవంటికతినురాం డుగ్గిండెదరా ?

౧౧.

చ. చుఱుకుచుఱుక్కునం బలుకు

నూదులు గుచ్చి యదల్పి కావునుం

దరి జలకుండికంక్లబదమునం

బడదన్ని నచేత చిత్తమున్

గఱకఱఁ గోయగా నయిన

గాయము మాన్పె భవన్మృదూక్తి త

ల్లిరో ! యెవరింటఁ బుట్టితివి ?

లేమలలో నను నుద్ధరింపఁగన్.

౧౨

మ. అనుచున్ గన్నుల సీరుగుక్కుకొని య

య్యైతావులన్ తుత్తునన్

గనులుం బొట్టలు గుగ్గింకి దీనముగ నా

కగ్గిందించునంతానమున్

గని, తల్లీ ! చనుదెమ్ము నీనుతులభా

గ్యం బంచునుం బోయి వే

కొనితెచ్చుం బులిగూడు భిస్యటము నా

కుంబొత్తులం గొంగునన్.

౧౩

గీ. కుడుపు మనిచెప్పి బంగారుగుడులు గట్టి
పెట్టుచుందురు నరులు నై వేద్యములను
సృష్టికర్తకు, దాని భుజింపఁ డతఁడు
భిక్షుకునిచేతి యెంగిలిపిడచ గాక.

అ

౪. అది యారగించి, పేదల
యుదరంబులు చల్లఁబడియెనో లేదో! నభ
స్సదనమునఁ దిరుగుమేఘము
లుదరంబుల నించికొనియె నుదధిజలంబుల్.

అ

సీ. ఏనుంగుచెక్కిశ్శపై నివాసము సేయు
కన్నమిన్నెఱుంగని గర్వమునకు
కరుణాలవం బెఱుంగని కోలుపులినోట
వర్ధిల్లు కూరన్వభావమునకు
అత్తప్రతిదళంబులం దుట్టిపడుచున్న
నినుముట్టరాదను నియమమునకు
పురివిచ్చియాడు నెమ్ములకంతమునఁ దోఁగు
కలదు నా కను నహంకారమునకు

గీ. గండుఁబెలుకలప్రత్యంగకమున నలరు
పరులకొంపలు దినివేయు స్వార్థమునకుఁ
జిక్కువడకున్న నిరుపేద బక్కదాన!
కరుణ కిరణై నదాన! స్వాగతము నీకు.

౨౦

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

చ. కినియుచుఁ బొద్దు నెత్తిపయి

కిం బయనించినదాక, భూమిక

య్యను బవళించి, పొంత నడ

యాడుచుఁ బాడుచు నున్న కూర్మినం

దనులను ముద్దులాడుచు ము

దంబునఁ దేలుచుఁ, బొద్దుపుచ్చుచుం

డైన తరుకోటరంబున న

టించెడుపక్షుల నొక్కపక్షియై.

౨౧

గీ. పంగనామాలు నుదుటఁ దుఱంగలింప

పట్టపంచెలు బొజ్జలఁ బరిహసింప

భోజనమునకు బిరబిరఁ బోవుచున్న

విత్తవంతుల నరసె నప్పేదరాలు.

౨౨

మ. ఎడగాఁ బొమ్మని చీదరించుకొనువా

రీవంక నావంక నొ

త్రిడిశీయం గర్మమెత్తి మొక్కుచు మహా

దీనంబుగాఁ బ్రక్కకున్

బుడుతల్ దానుఁ దొలంగుచుం బెదరుచుం

బుతీనమేతంబ కా

అడవిన్ దాటినయట్లు కష్టమున ర

థ్యల్ దాటి శీఘ్రంబుగన్.

౨౩

క. పెండిలిగీముం గని క

ట్టెండ కచట నున్న నింబవృక్షముకడఁ గూ
ర్చుండెం గొడుకులతోఁ బెను

గండము గడచినవిధంబుగాఁ గరుణముగాఁ. ౨౪

ఉ. తొక్కుడుబండిపై నడక

కొత్తగ నేర్చినఘోకిలా యొకం
డెక్కడనుండియో యచటి

కేగుచు నంకెకురాని భార్యతో
జిక్కుల నందుభర్తవలెఁ

జేతులపట్టుఁ దొలంగి వేల్చిడిఁ
ముక్కున నెత్తు రొల్కుఁ బడి
పోయె గుభిలునఁ బేదరాలిపై. ౨౫

చ. మునలిది చచ్చె చచ్చె నని

మూఁగిరి కొండ, అతండు కుద్ధుడై
కనరుచు లేచి కన్నులకుఁ

గావరమా? యటఁ జావకుంటివా?
వనరమ! యంచు రక్తమునఁ

బైవననంబు మునుంగుచుండగా
వినుగును సిగ్గు నాన్యమున

వేల గమించుచునుండె వీధులఁ. ౨౬

క. పిల్లలు 'గీ బే' యనుచును
గొల్లున రోదింపఁ గట్టుకోక రుధిరపు
నెల్లువను మునుఁగ నల్లన
నల్లాడుచు లేచెఁ బేదరాల్ రార్లరుగఁ.

౨౭

ఉ. ఏడు సముద్రముల్ గడచి
యెక్కడ నేవనిమీఁదఁ జోయి యు
న్నాడవురా! పరాత్పరుడ!
నాకడగండ్లకు మేర యున్నదా?
యేడకుఁ జోవుదాన? నెటు
లీకనుగందులపొట్ట నించు నీ
యాఁడు దటంచు నేడిచె మ
హాకరుణంబుగ డొక్క కృంగగఁ.

౨౮

క. అక్కడ నిలిచినవారల
నొక్కండును నేల కొఱఁగియున్నవడఁతిపై
నక్కటిక మూని ముట్టరు
దిక్కుదెనయు లేనివారిస్థితి యింతె కదా?

౨౯

చ. అట నొకమేడపై నరన
మాడుచు దంపతు లిద్ద రప్పు డ
చ్చట గుమిగూడియున్న జన
సంఘము నారసి, పృచ్ఛనేసి, యూ

రటపడి, క్రొమ్మరం బ్రాణయ

రాజ్యవిహారము నేయఁజొచ్చి ర

క్కట! నుఖ మొక్కచోటఁ గడ

గండ్లొక్కచోటఁ గదా వసుంధర! 30

క. పరమేశువిలాసమ్ములు

కరము దురూహ్యములు, శిశువుకాయమునందు

జిలుగాయమేని లే కతి

నురక్షితముగా హసించుచుం బడియుండె. 31

గీ. ఓయి! నా స్తికుడా! విను మొక్కమాట

అరసియుందువు ఘోరదృశ్యంబు నిచట

మృత్యుదేవతకోటలు మెఱయునపుడు

శిశువు నేమహాశక్తి రక్షించెనోయి! 32

సీ. పరువెత్తివచ్చుపర్వతమాలికలవంటి

జలధిభంగముల నవ్వలికి గదిమి

బ్రహ్మాండగోళంబుపైఁ బ్రయాణము నేయు

నినబింబమును తూలనీక నిలిపి

పెళపెళార్భటుల మర్త్యులమీఁది కుఱికెడు

పిడుగుల నోరగా విసరివయిచి

సృష్టిలో నొకచిన్నిచీమ కాలమునేయ

పొడమినకన్నీట మునిగి తేలి

ద్వి తీ యా శ్వా స మ

గీ. గడియ తీరిక లేక లోకమును గావ
పరువులిడుచుండు దీనులపాలివాఁడు
నిజక రాజ్జంబు నీచిట్టినినుగుమీఁద
నిలిపె నొకనిమేషం బది నీ వెఱుఁగవు. 33.

ఉ. చేరువ నుండి యప్పడఁతి
చేటు నమస్తముఁ జూచుచున్ననం
సారులలో నొకండు కడు
జాలి వహించి భీషక్కునింటికిం
జేరిచి యండ నుండ నొక
నిన్నియమించి చికిత్సనేయగా
నారువరాలరొక్కము ని
రాకులుఁడై యిడె వెజ్జదోసిటక. 34

క. ఓలలన ! నీమగం డొక
మాలది పడిపోవ నంటి మైలవడియె వై
ద్యాలయముఁ జేర్చినాఁ డిఁక
నీలాగుననయినఁ గుడియు నెడమయు లేదా? 35

గీ. ఎవ్వరికి లేనిపుణ్యంబు నితఁ డొకండె
నాచికొనివచ్చుఁగాఁబోలు నాతిమిన్న !
యెవరికర్పము వారిది నీ వెఱుఁగవో ?
ముక్తిగలుగునె మాలలఁ బులిమికొనిన? 36

ఆ.వె. అనుచు నమ్మలక్క లతనియిల్లాలికిఁ
 ద్రాపి రెలమిఁ గోధరనము నబల
 శివము పట్టినట్టు చిందుద్రొక్కుచునుండేఁ
 బ్రకుపితోగ్రశంభురాణి వోలి. 32

క. గంగను మునిగినభక్తుని
 యంగంబుల నోలలాడునానందం బు
 ప్పొంగెడునెదతో నదనము
 ముంగిట నడుగిడినభర్తమోముం గనుచున్. 33

క. రావలవ దింటిలోనికి
 నావల నిలుచుండి స్నానమాడు మనుచుఁ గ
 న్నైవల నదరులు గురియగ
 నావెలఁది వచించె విభు ననాదరణమునన్. 34

చ. ఇది యొకకూర్చురాలు ఇవు
 డేసు వివాదముపెట్టుకొన్నచోఁ
 బదుగురు నన్నఁ దిట్టి, తల
 వంపులు నేయుదు రూరకుంట యి
 య్యదనున నుత్తమం బని, ని
 జాంగవ నిల్వినచోట నిల్చి కో
 విదమతి, స్నానలీల నెఱ
 పెం గులభేదపిశాచతృప్తికై. 35

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

గీ. భోజనముఁ జేసి కేలఁ దాంబూల మంది
 పోక చెక్కలు రెండింటి బుగ్గ నునిచి
 చిటుతరతనాలపీట నాసీనుఁ డగుచు
 నింతి నాహ్వన మొనరించి మృదులఘణితి. రగ.

చ. 'అలుక శమించెనా? జలక
 మాడినయంతనె? మాలదానిపి
 ల్లలకడగండ్లు నూచి బహు
 శంబుగఁ దప్తము నందు నామనో
 జలజము మైలవడ్డ దది
 స్నానము చేసెనె? వెట్టిదాన! యీ
 వెలుపలిశుద్ధి జీవులకుఁ
 బెట్టునె? పోయునె? ముక్తినిచ్చునే?' ర ౨

క. స్నానము సంధ్యావంశన
 మేనాఁడో! మఱచినాఁడ వివుఁ డీవు కిర
 స్తానులలోఁ గలయుటకొఱ
 కా నీతులు సెప్పుచుంటి? వనుచు విముఖియై. ర ౩

చ. పరుగిడునల్లత్రాచువలె
 భామిని కీల్జడ సంచలింపఁగా
 శిరము మరల్చి లేచి నిర
 సించుచు ముంగిటి కేగె, నంత నా
 నరనుఁడు కోపగింపక, వి
 చారము నేయక, స్వీయకార్యత

త్పరుఁ డయి లేచిపోయెఁ; బెడ
వాదన నేయరు నీతికోవిదుల్.

౪౪

క. తనవనులు మాని మరునాఁ
డనాథశరణాలయంబునందు విడిచె న
య్యనదకుమారులఁ; గరుణా
వననిధులకుఁ బరహితంబు పబ్బంబు గదా?

౪౫

గీ. మేనిగాయంబు లలనల్ల మానిపోవ
వసిత కాలక్రమంబునఁ బట్ట గట్టె;
వసుధపై నూక లున్న సంపన్నుఁడెంతో
బడుగుపేదయు మృత్యు దేవతకు నంత !

౪౬

క. ఒకయరుణోదయమున భి
క్షుకుఁ బోవుచునుండ నిండుకౌతుకమతులై
పకపక నవ్వుచు మూగిరి
స్వకుమారులు చుక్క లూడిపడినవిధమునక.

౪౭

ఉ. పోయినప్రాణముల్ మగుడఁ
బొందినిఁ జొచ్చినలీలఁ దండుగ్రీలా
రా! యని కౌగిలించుకొని,
యానమెయిం గడు ముద్దులాడి, తా
నీయెడ నాయెడం బికిర
మెత్తిన రొక్కము నాటుదమ్మిడి
లాయమ పంచియిచ్చె హృద
యంబును బంచినలీల వారికిక.

౪౮

ద్వితీయాశ్వాసము

క. అన్నము నరిపోవునె ? నా
కన్నకొడుకులార ! విసిరి కనరుకొనరుగా
చిన్నినహోదరు ? నచ్చట
నున్నమహామహులు చూతురో మిమ్ముదయ ? ౪౯.

క. జగడములు బెట్టుకొనకుండు
వగఁగుందిన నాదరించువా రెవరన్నా ?
యగచాట నందు నడపీ
నుగు నే నుండుదునొ చత్తునో ! నుతులారా ! ౫౦

క. అని పెద్దకొడుకుకడుపునఁ
దనశిరమును నిలిపి కొంతతడవు వగచి రం
డని పిలుచుచదువులయ్యను
గని చేతులు మోడ్చి, బొప్పగంగాముఖయై. ౫౧

ఆ. వె. వీరు దిక్కులేనివారు పంతులుగారు!
ప్రేమతోడ నాదరింపవలయుఁ
గూలి నాలి జేసి కొంత శక్తికొలంది
ముట్టఁజెప్పకొందు ముందు కనుచు. ౫౨

క. చరణముల నంటినం గురు
వరుండు కనికరించి దుఃఖపడవలదు సతీ !
పరమేశ్వరుండు లేడా ?
నరుండు నరు నుద్ధరించునా ? వెఱిదానా ! ౫౩

చ. లలన ! యొకమ్మ వెట్టు కబ
శంబు భుజించుచు మందభాగ్యులై

నలుపురియిండ్లపంచల ది

నంబులు బుచ్చెడు నీబహూకృతుల్
వలయునె ? తప్పను మ్మిటులఁ

బల్కుట; వర్ణన కందరాని బి
డ్డలవయి నున్న మోహ మక

టా ! పలికించు ననేకరీతులన్.

౫౪

క. బారెడుప్రొద్దెక్కిన దిఁక

రా రం డని పిలువ బిరబిరం జెలియలికిన్
నూరారుముద్దు లిడి చని

రూరు వెడలి బాలు రంబయుల జనుదేరన్.

౫౫

చ. “ఇది పొలిమేరరాయి, జన

నీ ! యిఁక నిల్వము రేపఁబండయు
మ్మదమునఁ గందిపోవును ను

మా ! మనచిట్టిది, వచ్చిపోవుచుం
డెద” మని, పెద్దవాఁడు దయ

నీయముగా వచియింప, శోకవా
రిదమువెలార్పు బాష్పనిబి

రీసతరంగితగండభాగమై.

౫౬

చ. చినిగినపైఁటకొంగు నొక

చేతఁ దనూజశిరాన నుంచి, నం
దను లెడమై నిరీక్షణప

థంబును దాఁటినదాకఁ జూచి, వె

ద్వి తీ యా క్వా స ము

చచ్చనిహృదయంబుతో నడువ

సాగె ననాథ పురంబువంకకున్

గనుల మెలంగుబిడ్డలవి

కానముఖంబులు సంస్కరించుచున్.

౫౭.

ఉ. పచ్చనివన్నెతోఁ జిగురు

బట్టి పనందులు సింద నాలిగా

డ్చుచ్చలితంబు నేయఁ దల

లూచుచు నున్న పోలాలు దాటి య

య్యచ్చఁపు జోగులాలు పుర

మల్లనఁ జొచ్చి కుమార్తె నెత్తి పా

లిచ్చుచుఁ గూరుచుండె నొక

వృక్షమునీడ తుధాకులాంగియై.

౫౮

సీ. ఎవఁ డారగించు నమృతభోజనంబున

గలిసెనో యీలేమ గంజిబువ్వ

ఎవఁడు వాసము నేయు శృంగారసౌధాన

మునిఁగెనో యిన్నారీపూరిగుడిసె

ఎవని దేహముమీఁదిధవళాంబరములలో

నొదిగెనో యిన్నాతిముదుకపంచె

ఎవఁడు దేహము నేర్చు మృదుతల్పములలోన

నక్కెనో యీయమ్మకుక్కిపథక.

గీ. వసుధపై నున్నభోగనర్వస్వమునకు

స్వామిత వహించి మనుజుండు ప్రభవమందు

నెవఁ డపహరించె నేమయ్యె నీమెనుఖము
కలువ మెఱుంగని దీనికొడుకులనుఖంబు? ౧౯

క. ఉఱుములు మెఱుములు గల యొక
శరదము గగనమున మసలి క్షణకాలమునకా
గురిసెం బ్రచండవర్షము
నిరులు గవియ మన్ను మిన్ను నేకమగుగతికా. ౨౦

క. జడివాస గురియులోవల
నడువీధిక నడచి మనయనాథ శిశువుతో
గడగడ వడఁకుచు నొకచా
వడిలోనికిఁ బోయి నిలువఁబడియె బెదరుచుకా. ౨౧

ఆ. వె. వానలోనఁ దడిసిపచ్చిన పెంపుడు
కుక్క కుపచరించునొక్కపురుషుఁ
డాగ్రహించి పంచ నంటుకొన్నావఁటే
యరుగు మరుగు మనుచు నాదరించె. ౨౨

ఉ. ఈ పసిబిడ్డతోడ నిపు
డేడకుఁ బోయెదనయ్య! యిచ్చటకా
గాపుర ముందునా? యుదయ
కాలమునుండియుఁ బచ్చిగంగ లే
దోపిక జారె మీనుకృత
మూరకపోవునె? వర్షమాగని
మోడ్ వరమోపకారి! యని
యూపిరి కన్నుల నిల్పి పల్కినకా. ౨౩

ద్వి తీ యా క్వా స ము

క. కనికరపు మొలక లాతని
యనాదరణ మలమియున్న యంతఃకరణం
బునఁ బొటమరింప నిష్ఠము
ననిష్ఠమును దెలుపుమాన మతఁడు వహించెన్. ౬౪.

గీ. అతని పెండ్లాము కరుణారసార్ద్రహృదయ,
నాథునకు లేనికొన్నినుగుణములు గలది
మంచి కుమరైనయాఁడుది మాటకారి
యదియునుం గాక చదువుకొన్నదియుఁగూడ. ౬౫

క. మెడ దిరుగనిసొమ్ములతో
వడి వంకయు లేని హాసితవదనముతో నం
దెడుకొప్పుతోడ మదనుని
పిడియేనుఁగువోలి వచ్చి ప్రియవచనములన్. ౬౬

క. ఎవ రైననేమి? రక్షణ
మవశ్యకర్తవ్యమే కదా? నరులకు, ధ
ర్మపునకును గలుగునే కుల
వివక్షతయుఁ జిన్న పెద్దభేదము నాథా! ౬౭

గీ. అని మనోహరునుల్లంబు కనికరింప
మధురమధురంబుగాఁ గొన్ని మాటలాడి
పేదరాలికి భోజనభిక్షపెట్టి
సోమ వర్షించె, నాఁటి వారిదముకరణి. ౬౮

గీ. మగఁడు గొట్టిన రోదించి మానుకొన్న
పెద్దగయ్యాళివలె వాన వెలిసిపోయె
మమత లుడిగినసన్నాసిమనసువోలె
గగనమండలం బెల్ల నిష్కలుష మయ్యె.

౬౯

సీ. ఆకటం దూలు సస్యశ్యామలక్షేత్ర
కస్య గడుపు చల్లగా భుజించె
బక్కచిక్కినకొండవాగుం దటాకంబు
జిలుకలో నుప్పొంగి చియ్యబట్టె
ముమ్మాయినుత్యంబువోలి తామరమీఁద
వర్ష బిందువు తాండవంబు నేసె
నడయాడురతనంబు వడువున నాడాడ
ఆరుద్రపురువు బ్రత్యక్షమయ్యె,

గీ. చెలఁగి చేయార దానంబు జేసి చేసి
కొఱత వడియున్నవానికాపురమువోలి
యుబ్బసెడి తూలె నొకచిన్నిమబ్బుతునుక
యుత్తరంబుగ దిక్కల కొత్తిగిల్లి.

౭౦

